

Julian Barnes

Hullámvölgy

[MARRIAGE LINES]

A Glasgowból felszálló kis duplafedeles gép félig üres volt: csak egy-két hazatérő szigetlakó ült a székekben, plusz néhány szezon előtti vikendező túrabakancsokkal és hátizsákokkal felszerelve. Majdnem egy órán keresztül repültek a gomolygó felhők felett. Aztán feltűnt alattuk a sziget rojtozott partvidéke, és megkezdték az ereszkedést.

A férfi mindig is szerette ezt a pillanatot. A földnyelv elvékonyodó nyaka, az atlanti tengerparton hosszan elnyúló Traigh Eais, a jókora fehér bungaló, amit rituálisan körbeberregtek, aztán a lassú fordulat Orosay dombos kis szigete felett, és a végső ereszkedés Traigh Mhòr fénylő lapályánál. A nyári hónapokban ilyenkor mindig megszólalt egy dicsekvő szárazföldi hang, aki feltehetőleg a barátjának akart imponálni azzal, hogy propellerek zaját túlkiabálva konstatálja, hogy „az egész világon egyedülálló tengerparti leszállás”. De ahogy teltek az évek, még ez is a szívéhez nőtt. Az idejövétel tradíciójának részévé vált.

Keményen értek földet a kagylós parton, és a víz fröcskölt a szárnymerevítők között, ahogy keresztülhajtottak a sekély pocsolyákon. Aztán a repülőgép odakanyarodott a kis terminálépület mellé, és egy perccel később már a rozoga fémlépcsőn lépdeltek le a tengerpartra. Az utánfutót húzó traktor ekkorra ott állt készenlétben, hogy a csomagjaikat pár tíz méterrel arrébb szállítsa, ahol egy nyirkos betontömb szolgált a gumiszalag helyett. A csomagjait – a férfi tisztában volt vele, hogy el kell kezdenie megszokni az egyes számot. Mostantól az élete ebben a nyelvtani kategóriában folyik.

Calum már várt rá, elnézett a válla fölött, és a többi utas arcát kutatta. Ugyanaz a vézna, ősz hajú, szürke szélzdzsekibe öltözött figura, aki minden évben kijött eléjük. Rá jellemző módon Calum nem kérdezett semmit. Csak várt. Már vagy húsz éve ismerték egymást egyfajta bensőséges, tisztelettudó távolságtartással. Most ez a szabályosság, ez az ismétlődés, és minden, ami vele járt, eltört.

Ahogy a furgon lassan zötyögött az egysávos úton, és az aszfaltöblökben türelmesen várt, hogy a szembejövő autók elhaladjanak mellettük, elmondta Calumnak azt a történetet, amelynek az elismétlésébe már belefáradt. A hirtelen fáradékony-ság, a szédülések, a vérvételek, a vizsgálatok, a kórház, még több kórház, a hospice. Az egész hihetetlen gyorsasága, a folyamat, az események könyörtelen masirozása. Könnyek nélkül mesélte el, semleges hangon, mintha valaki mással történt volna meg. Nem tudta, másképp hogyan mondhatná el.

A sötét kőház előtt Calum felrágatta a kéziféket.

– Nyugodjon békében – mondta csendesen, és megragadta a sporttáskát.

Amikor először jöttek a szigetre, még nem voltak összeházasodva. Karikagyűrűt hordtak, de csak azért, hogy engedjenek a... minek is? – az erkölcsi rendnek, amit úgy képzeltek, hogy a szigeten uralkodik? A gyűrűtől felsőbbrendűbbnek, egyszersmind képmutatónak is érezték magukat. A Calum és Flora B&B-jében kivett szobájuk fala fehérre volt meszelve, és az esőcseppekkel pettyezett ablakon át kilátás nyílt a füves

lápvidék felett az égbe törő Beinn Mhartinra. Az első éjszakájukon felfedezték, hogy az ágy minden olyan mozdulatnál felnyikordul, amely a higgadt utódnemzéshez feltétlenül szükségesnél egy picit is szenvedélyesebb. Komikusan korlátozva érezték magukat. Szigetlakó szex – így nevezték el, miközben csendesen egymás hajlataiba kuncogtak.

A férfi új távcsövet vett arra az utazásra. A sziget belsejében pacsirta és kenderike, hantmadár és barázdabillegető fészkelt. A parton kis lile és mezei pacsirta. De a legjobban a tengeri madarakat szerette, a kormoránt és a szulát, a kárókatonát és a sirályhojszát. Számos odaadó órát töltött vizes fenékkal a szirteken, hüvelyk- és mutatóujjával fókuszba hozva az örvénylő merüléseket és a szárnyaló függetlenséget. A sirályhojsza volt a kedvence. Az az egész életét a tengeren tölti, és csak fészket rakni jön ki a partra. Egyetlen tojást költ, a fiókáját felneveli, és visszatér a tengerre, hasítja a hullámokat, együtt emelkedik a légáramlatokkal, éli a saját életét.

A kedvese jobban szerette a virágokat, mint a madarakat. A gombos lelleget, a csörgő kakascímert, a lila bükkönyt, a mocsári nősziromot. Volt egy olyan virág is, amelynek az volt a neve, hogy nefelejcs. A férfi tudása és emlékezete csak eddig terjedt, tovább nem. A kedvese sohasem tépett le akár csak egyetlen virágot is, sem itt, sem másutt. Ha levágjuk, csak a virág halálát siettetjük, mondta mindig. Gyűlölte a vázák látványát. A kórházban, látván, hogy a fém kiskocsi üresen áll az ágy lábánál, a többi beteg azt hitte, hogy a barátai elhanyagolják, és minduntalan oda akarták neki ajándékozni a felesleges csokraikat. Ez egészen addig így ment, amíg saját szobába nem került, azzal meg is szűnt a probléma.

Abban az első évben Calum megmutatta nekik a szigetet. Egyik délután, azon a parton, ahol borotvakagylók után szokott ásni, Calum levette róluk a tekintetét, és úgy szólalt meg, mintha csak a tengernek mondaná:

– A nagyszüleim egy bejelentéssel házasodtak meg, értitek-e? A régi időkben csak ennyi kellett hozzá. Beleegyezés és bejelentés. Akkor házasodtak, amikor a hold telőben volt és jött a dagály – hogy bőséget és jószerencsét hozzon a házasságba. És az esküvő után az egyik melléképületben letettek a padlóra egy matracot. A nászéjszakára. Úgy gondolták, hogy a házasságot alázattal kell kezdeni.

– Ez csodálatos, Calum! – mondta a kedvese. De a férfi érezte, hogy ez dorgálás volt – az angol modorukért, az önteltségükért, a néma hazugságért.

A második évben az esküvőjük után jöttek vissza egy pár hétre. Mindenkinék, akivel csak találkoztak, el akarták újságotolni, hogy összeházasodtak; de éppen ezen a helyen nem lehetett. Talán jó is volt nekik, hogy a boldogságtól mámorosan hallgatniuk kellett. Talán nekik így kezdődött el alázattal a házasságuk.

Ennek ellenére a férfi érezte, hogy Calum és Flora rájöttek, hogy mi a helyzet. Kétségkívül nem volt valami nehéz, elég volt az új ruhájukra és bugyuta mosolyukra nézni. Az első este Calum whiskey-vel kínálta őket egy címke nélküli üvegből. Sok ilyen üvege volt. Annyi bizonyos, hogy a szigeten sokkal több whiskey-t ittak, mint amennyit eladtak.

Flora egy fiókból egy régi kardigánt vett elő, ami valaha a nagypapjé volt. A konyhaasztalra terítette, és végigsimított rajta a tenyerével. A régi időkben, mesélte, a szigetek asszonyai a történeteiket a kötésükben mesélték el. Ennek a pulóvernek a mintája elárulja, hogy a nagypapja Eriskay-ből jött, a részletek, a díszítések pedig

halászatról és hitről, a tengerről és a homokról meséltek. És ezek a cikkcakkok a válán – ezek itt, *ni!* – a házasság visszontagságait, a jó- és a balszerencsés időket jelzik. A hullámhegyeket és hullámvölgyeket.

Hullámhegyek és hullámvölgyek. Mint bármelyik más friss házaspár, ők is titkos önbizalommal néztek egymásra, hogy rájuk aztán biztosan nem várnak hullámvölgyek – vagy legalábbis olyanok biztosan nem, mint a szüleikre, vagy azokra a barátaikra, akik már belefutottak a szokásos ostoba, megjósolható hibákba. Ők mások lesznek, különbek mindenkinél, aki valaha megházasodott.

– Meséld el nekik a gombokat is, Flora – szólalt meg Calum.

A kardigán mintája megmutatta, hogy a viselője melyik szigetről származik; a nyakán lévő gombok pedig elárulták, hogy pontosan melyik családból is. Olyan, mintha régen az irányítószámukba tekerve járkáltak volna, gondolta a férfi.

Egy-két nappal később így szólt Calumhoz:

– Bárcsak ma is mindenki hordaná azokat a kardigánokat!

Minthogy ő maga nem kötődött semmilyen hagyományhoz, szerette, ha mások kimutatják, hogy ők igen.

– Nagyon hasznos volt – válaszolt Calum. – Rengeteg vízbefúttat csak a kardigánjáról lehetett felismerni. No meg a gombjairól. Hogy ki is volt.

– Erre nem is gondoltam.

– Hát nincs is honnan. Tudnod ezt. Erre gondolnod.

Voltak pillanatok, amikor úgy érezte, hogy ez a legtávolabbi hely, ahol valaha is járt. A szigetlakók történetesen ugyanazt a nyelvet beszélték, mint ő, de ez csak valamiféle különös földrajzi egybeesés volt.

Ez alkalommal Calum és Flora úgy fogadták, ahogy előre tudta: azzal a tapintattal és visszafogottsággal, amit valaha ostoba módon, angol módon, összetévesztett a hódolattal. Nem erőltették rá magukat, nem tették kirakatba az együttérzésüket. Csak egy érintés a vállán, egy elébehelyezett tányér, egy félmondat az időjárásról.

Flora minden reggel adott neki egy zsírhatlan papírba csomagolt szendvicset, egy darabka sajtot és egy almát. Ő pedig minden reggel átvágott a füves lápvidéken, és nekiindult Beinn Mhartin-nak. Felmászott egészen a csúcsra, ahonnan belátta a szigetet és a fogazott partokat, ahol egyedül érezhette magát. Aztán távcsővel a kezében a szirtek és a tengeri madarak felé vette az irányt. Calum egyszer elmesélte neki, hogy némelyik szigeten nemzedékekkel ezelőtt lámpaolajat készítettek a sirályhojszákból. Milyen furcsa, hogy ezt a részletet húsz évnél is hosszabban eltitkolta a felesége elől. Az év többi részében nem is jutott eszébe. Aztán idejöttek a szigetre, és arra gondolt, hogy nem szabad elárulnia neki, régen mit tettek a sirályhojszákkal.

Azon a nyáron, amikor a felesége majdnem elhagyta [vagy ő hagyta el majdnem a feleségét? – ennyi idő elteltével már nehéz volt megmondani] elment Calummal kagylót ásni. A felesége magukra hagyta őket, és inkább sétált egyet a nedves, hullámvölgyes vonalú parton, ahonnan a tenger nemrég húzódott vissza. Itt, ahol a kavicsok alig voltak nagyobbak, mint a homokszemek, itt szeretett színes üvegdarabokat keresgélgni – törött palackok szilánkjait, amiket simára és selymesre csiszolt a víz és az idő. A férfi éveken át nézte a hajlott hátú sétát, a kérdő guggolást, a felcsippentést, az eldobást, a bal kéz markába történő gyűjtögetést. Calum elmagyarázta, hogy hogyan kell megkeresni a homokban a kis mélyedéseket, egy kis sót öntött bele,

aztán várt, hogy a borotvakagyló néhány centivel kijebb ugorjon a rejtekhelyéről. Egy sütőkesztyű volt a kezén, hogy a kiemelkedő kagyló éle ne vágja meg. Gyorsan kell kikapni, mondta, meg kell fogni hamar, különben eltűnik megint.

Az esetek többségében Calum szakértelmének dacára semmi sem mozdult, és továbbmentek a következő homokmélyedéshez. A férfi a szeme sarkából látta, hogy a felesége egyre távolodik a parton, neki háttal, önállóan, megelégszik azzal, amit csinál, és nem is fordul feléje.

Miközben adott még egy adag só t Calumnak, és nézte a várakozó sütőkesztyűt, azon kapta magát, hogy azt mondja, mint férfi a férfinak:

– Kicsit olyan, mint a házasság, nem?

Calum kissé felhúzta a szemöldökét:

– Hogy érted?

– A várakozásra, hogy valami előbukkanjon a homokból. Aztán kiderül, hogy vagy nincs is ott semmi, vagy csak valami olyan, ami véresre vágja a kezed, ha nem vigyázol piszkosul.

Hülyeség volt ilyet mondani. Hülyeség, mert nem is gondolta így igazán, és hülyeség, mert önhietségéből mondta. A csendből tudta, hogy Calum sértőnek találja az ilyen beszédet, önmagára, Florára, és általában a szigetlakókra nézve.

Minden nap gyalogolt és minden nap eláztatta a finoman szemerkélő esőt. Megette az elázott szendvicset, és nézte, ahogy a sirályhojszák hasítják a hullámokat. Elgyalogolt a Greian Headig, és lenézett a lapos sziklákra, ahol a fókák szerettek gyülekezni. Az egyik évben látta, amint egy kutya odaúszik egészen a parttól, elűzi a fókákat, és büszkén járkál fel és alá a sziklán, mint egy újdonsült földbirtokos. Idén nem jött kutya.

A Greian szédítő oldalán egy valószínűtlen golfpálya nyúlt el, ahol az évek során egyszer sem láttak senkit golfozni. Egy kis, kör alakú zöldterület, karókerítéssel körbevéve, ami a teheneket volt hivatott távol tartani. Egyszer a közelben egy feléjük rohanó tulokcsorda bukkant fel váratlanul, és a felesége irtóra bepánikolt. Ő megvetette a lábát, a karjaival nekiállt vadul hadonászni, és ösztönösen azoknak a politikusoknak a nevét kezdte el üvöltölni, akiket a legjobban megvetett. Valamiért nem is lepte meg nagyon, hogy ettől megtorpantak az állatok. Idén nem voltak tulokok sem, és hiányoztak neki. Feltételezte, hogy már régen elhajtották őket a mészárszékre.

Egyszer Vatersayben egy kiscgazda a tunyaágyásról mesélt nekik. Kivágsz egy darab tőzeget, ráteszed a krumplit a nyílt földre, fejjel lefelé visszateszed rá a tőzeget – és ennyi. Az idő meg az eső és a nap melege elintézik a többit. Tunyaágyás – látta, hogy a felesége rajta kacag, kiolvassa a gondolatait, utólag meg is kérdezte, hogy ugye ez lenne a számára ideális kertészkedési stílus? A férfi emlékeiben a felesége szeme úgy csillogott, mint a vizes üveggyöngyök, amiket valaha a markába gyűjtött.

Az utolsó reggelen Calum visszavitte a furgonnal Trigh Mhórba. A politikusok egy új kifutópályát ígértek, hogy modern repülőgépek is le tudjanak szállni. Az emberek a turizmus fejlesztéséről beszéltek, meg a sziget megújulásáról, vészmadárkodva, hogy mibe is fog kerülni az állami támogatás. Calum egyáltalán nem kért az egészből, és ő sem. Tudta, hogy arra van szüksége, hogy a sziget annyira nyugodt és változatlan maradjon, amennyire csak lehet. Nem jönne többet vissza, ha itt is aszfalton földet érő sugárhajtású gépek jelennének meg.

A pulnál becsekkolta a sporttáskáját, és kimentek a szabadba. Egy alacsony falon áthajolva Calum rágyújtott egy cigarettára. Végignéztek a nedves kagylópart hepehupáin. A felhők alacsonyan gomolyogtak, a szélzsák petyhüdtlen lógott.

– Ezeket neked – mondta Calum és átnyújtott féltucat képeslapot. Az előbb vehette a kávézóban. Látkép a szigetről, a tengerpartról, a füves lápvidékről, még arról a repülőgépről is volt egy, amire éppen felszállni készült.

– De...

– Kelleni fognak az emlékek.

Néhány perccel később a duplafedeles gép felszállt, átvágott Orosay felett, és kirepült a nyílt tengerre. Nem volt búcsúzó látvány a szigetről, mielőtt az alanti világ eltűnt volna. Miközben a repülőgépet körbeölelték a felhők, a pulóverek hullámvonalaira gondolt, és a gombokra, a borotvakagylókra és a szigetlakó szexre, az eltűnt tulkokra és az olajjá változó sirályhojszákra, és akkor végre elsírta magát. Calum is tudta, hogy soha nem fog visszatérni. De a könnyek nem ennek szóltak, sem önmagának, de még csak nem is a feleségének és a közös emlékeknek. A saját ostobaságát siratta. És az önhittségét.

Azt hitte, hogy visszaidézheti a múltat, és elkezdhet búcsúzni tőle. Azt hitte, hogy lecsillapíthatja a gyászt, vagy ha nem is csillapíthatja le, akkor legalább felgyorsíthatja, megsűrgetheti egy kicsit azzal, hogy visszatér oda, ahol boldogak voltak. De nem volt hatalma a gyász felett. A gyásznak volt hatalma őfelette. És feltételezte, hogy a hátralevő hónapokban és években a gyász sok minden mást is megtanít neki. Ez csupán az első lecke volt.

KATONA DÁVID FORDÍTÁSA

